

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

**dokonanej w dniach 14 – 15 stycznia 2012 r. na kierunku *ekonomia*
prowadzonym na poziomie studiów pierwszego stopnia
realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
na Wydziale Agrobioinżynierii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Tadeusz Kufel - członek PKA

członkowie:

prof. dr hab. Stefan Wrzosek – ekspert PKA

dr hab. Wojciech Downar – ekspert PKA

mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert PKA

Agata Kroczyńska – ekspert PKA, przedstawiciel Parlamentu Studentów RP

Krótką informacja o wizytacji

Wizytacja na Wydziale Agrobioinżynierii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na kierunku *ekonomia* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2011/2012. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz pierwszy, bowiem kierunek ten nie był dotychczas oceniany w tej Uczelni przez Polską Komisję Akredytacyjną.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku formułowana przez jednostkę

1.1). Ocena powiązania założonej koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku z misją Uczelni oraz ze strategią jednostki.

Strategia Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie została zatwierdzona Uchwałą nr 6/2007-2008 z dnia 23 listopada 2007 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Akademii Rolniczej w Lublinie w latach 2008 – 2015. W dokumencie tym zatwierdzona została jednocześnie misja Uczelni, i wynika z niego, iż „Misją Akademii Rolniczej w Lublinie jako uczelni o charakterze przyrodniczym, w której wiodącą rolę odgrywają nauki rolnicze i weterynaryjnej, jest prowadzenie działalności edukacyjnej na poziomie wyższym to jest studiów inżynierskich/licencjackich, magisterskich i doktoranckich, prowadzenie kursów i studiów podyplomowych, a także warunków dla rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, prowadzenie badań naukowych i wdrożeń”. W dokumencie tym jako jeden z celów strategicznych określono „utworzenie od 3 do 5 nowych kierunków nauczania”. Misja i strategia Uczelni zostały zatwierdzone w listopadzie 2007 r., a zatem już po decyzji Senatu w sprawie utworzenia na Wydziale Agrobioinżynierii kierunku *ekonomia*. Utworzenie tego kierunku nie znajduje się więc ani w misji ani w strategii Uczelni.

Wydział Agrobioinżynierii prowadzi kształcenie na 7 kierunkach: rolnictwo (1 i 2 stopień), towaroznawstwo (1 i 2 stopień), leśnictwo (1 stopień), inżynieria środowiska (1 stopień), gospodarka przestrzenna (1 stopień), turystyka i rekreacja (1 stopień) oraz ekonomia (1 stopień). Ponadto, Rada Wydziału posiada uprawnienia nadawania stopnia naukowego

doktora i doktora habilitowanego w dziedzinie nauk rolniczych w zakresie agronomii, a w zakresie ochrona i kształtowanie środowiska tylko uprawnienia doktorskie. Prowadzone kształcenie na kierunku *ekonomia* oraz *turystyka i rekreacja* (obszar nauk społecznych) nie jest związane z głównym nurtem badawczym Wydziału z obszaru nauk rolniczych.

Ważnym argumentem utworzenia w 2007 r. na Wydziale Agrobiżynierii kierunku studiów *ekonomia* było - w opinii Wydziału – potraktowanie tego faktu jako działanie strategiczne z powodu braku na Lubelszczyźnie Uniwersytetu Ekonomicznego, uwzględniającego w swoim zakresie substytut gospodarki żywnościowej, a także umożliwienie w przyszłości integracji środowiska ekonomistów. Miało to również umożliwić rozszerzenie współpracy z sąsiadami ze Wschodu. Ponadto z uwagi na podjętą przez Uczelnię decyzję o likwidacji w ramach kierunku „rolnictwo” specjalności „ekonomika rolnictwa”, zaistniała potrzeba utworzenia kierunku, który wypełniłby lukę w zakresie kształcenia o charakterze ekonomicznym.

Procedura związana z utworzeniem na Wydziale Agrobiżynierii kierunku *ekonomia* pojawiła się więc w roku 2007, jako efekt prac Katedry Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu.

Rada Wydziału z dnia 28 marca 2007 r. przedstawiła – zgodnie z przepisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz Statutu Uczelni – wniosek do Senatu Uczelni w sprawie utworzenia na studiów stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego stopnia na kierunku *ekonomia*. Uchwałą Nr 33/2006-2007 z dnia 18 maja 2007 r. Senat utworzył na Wydziale Agrobiżynierii (dawniej na Wydziale Rolnictwa) studia pierwszego stopnia na kierunku *ekonomia* realizowane w formie stacjonarnej i niestacjonarnej. W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Rady Wydziału oraz Senatu wraz z listami obecności w powyższej sprawie. W posiedzeniach tych organów brali udział tylko interesariusze wewnętrzni (4 studenci z 8). Interesariuszami zewnętrznymi w procesie tworzenia kierunku, według informacji z uczelni, byli głównie absolwenci Uniwersytetu Przyrodniczego pracujący w subsystemie gospodarki żywnościowej w oparciu o kontakty indywidualne pracowników Katedry. Brak jest dokumentacji ten fakt potwierdzających.

Usytuowanie w/w kierunku na tym Wydziale było uzasadnione również posiadaniem odpowiedniej kadry dydaktycznej.

1.2). Ocena udziału zewnętrznych i wewnętrznych interesariuszy w procesie ustalania koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku, poziomie i profilu studiów, w tym określenia celów i efektów kształcenia, oraz w procesie jej dostosowywania do zmieniających się potrzeb zewnętrznych i uwarunkowań wewnętrznych.

Plany studiów i programy kształcenia były przedmiotem obrad Rady Wydziału, w których uczestniczyli studenci. Wszystkie zmiany w planach studiów i programach kształcenia wynikające ze zmian w przepisach prawa (tj. np. dostosowanie planów i programów do obowiązujących standardów kształcenia, utworzenie nowych specjalności), a także doskonalenia procesu kształcenia do zmieniających się potrzeb wewnętrznych odbywają się zgodnie z przyjętą na Wydziale procedurą, tj. przez Radę Wydziału po opinii przewodniczących Rad Programowych Kierunków Studiów. W posiedzeniach organów kolegialnych uczestniczyli studenci. Obowiązujące na Wydziale procedury nie zostały jednakże sformalizowane. Brak jest dokumentu potwierdzającego prowadzenie poszczególnych etapów prac.

W procesie tworzenia kierunku uczestniczyli studenci, nie brali udziału natomiast zewnętrzni interesariusze.

W opracowaniu i kształtowaniu koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* biorą udział przede wszystkim interesariusze wewnętrzni (Rektor Uniwersytetu Przyrodniczego w

Lublinie, Dziekan Wydziału Agrobioinżynierii, nauczyciele akademicy Katedry Ekonomii i Zarządzania). W sposób pośredni, poprzez swoich przedstawicieli w Senacie i Radzie Wydziału wpływ na kształt programu kształcenia na kierunku *ekonomia* mają również studenci. Według raportu samooceny i informacji uzyskanych podczas wizytacji udział w tworzeniu programów (w szczególności programu specjalności „ekonomika systemu agrożywnościowego”) mieli absolwenci UP, w oparciu o indywidualne kontakty pracowników Katedry Ekonomii i Zarządzania.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego - *znacząco*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1.1) Prowadzone kształcenie na kierunku *ekonomii* (obszar nauk społecznych) nie jest związane z głównym nurtem badawczym Wydziału, tj. obszarem nauk rolniczych. Brak zdefiniowanej misji i strategii Wydziału nie sprzyja jego rozwojowi.**
- 1.2) W opracowaniu i kształtowaniu koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* nie brali bezpośrednio udziału interesariusze zewnętrzni, a koncepcja ta powstawała w oparciu o doświadczenie kadry nauczającej.**

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1) Ocena zgodności założonych celów oraz specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, a także z koncepcją rozwoju kierunku. Ocena spójności specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia. W przypadku profilu ogólnoakademickiego – wymagań formułowanych dla obszaru nauki, z którego kierunek się wywodzi.

Obowiązujący aktualnie plan studiów na kierunku *ekonomia* przewiduje kształcenie na dwóch specjalnościach "Ekonomika systemu agrożywnościowego" oraz "Handel". Jako pierwsza powstała specjalność "Ekonomika /.../", później dodano specjalność "Handel". Jednak ze względu na bardzo małe zainteresowanie studentów specjalnością "Ekonomika /.../" nie uruchomiono tej specjalności. Obecnie studenci zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych studiują tylko na specjalności "Handel". Realizowane aktualnie na kierunku *ekonomia* plany studiów zostały zatwierdzone na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 21.09.2011 r. dla specjalności "Handel" dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz dla specjalności "Ekonomika systemu agrożywnościowego" 24.04.2010 r. (stacjonarne) oraz 20.04.2011 (dla studiów niestacjonarnych). Aktualnie obowiązujący program studiów *ekonomia* spełnia wymagania określone w standardach kształcenia z 2007 roku.

Uczelnia wprowadza zmiany dotyczące modyfikacji programów mających na celu dostosowanie do Krajowych Ram Kwalifikacji Uchwałą nr 9/2011/2012 Senatu z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie wdrożenia w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie Krajowych Ram Kwalifikacji.

Zgodnie z treścią tej uchwały rady wydziałów mają obowiązek dostosowania swoich programów kształcenia do aktualnie obowiązujących przepisów w tym zakresie zgodnie z przyjętym harmonogramem tych prac, stanowiącym załącznik nr 2 do uchwały, nie później niż do 18 maja 2012 r., ale realizacja zadań określonych w tym harmonogramie do 6 stycznia

2012, to jest między innymi zadania „odpowiedzialni za moduły dostarczają opisy oczekiwanych efektów kształcenia w trzech kategoriach” jest mocno opóźniona.

W Uczelni obowiązuje wprowadzony, Zarządzeniem nr 24 Rektora z dnia 20 maja 2011 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji Kancelaryjnej, system archiwizowania dokumentacji. Natomiast na Wydziale Agrobiżynierii brak jest przepisów, z których wynikałoby w jaki sposób Wydział prowadzi dokumentację dotyczącą archiwizacji dokumentacji związanej z realizacją zajęć dydaktycznych i gromadzeniem dokumentacji potwierdzającej uzyskanie zakładanych efektów kształcenia.

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. protokoły egzaminacyjne, karty okresowych osiągnięć studenta, suplementy oraz dyplomy prowadzona jest prawidłowo. Jedynie w suplementach wskazane jest w pkt. IV ust. 3 wpisów przy poszczególnych semestrach określenie roku akademickiego oraz wpisywanie oceny z pracy dyplomowej.

Istniejący obecnie opis zakładanych celów i efektów kształcenia obejmuje dwa poziomy: poziom poszczególnych przedmiotów (modułów) oraz poziom całego kierunku *ekonomia*. Opis celów i efektów dla każdego przedmiotu znajduje się w Kartach przedmiotów (sylabusy), natomiast opis celów i efektów dla kierunku *ekonomia* znajduje się w Tabeli 1.2. *Cele i efekty kształcenia* w Raporcie Samooceny.

Dla każdego przedmiotu w jego opisie sformułowanych jest średnio kilka efektów. Efekty dla niektórych przedmiotów zostały sformułowane z uwzględnieniem ich struktury (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne), ale sposób zapisu efektów wskazuje, że w wielu przypadkach odnoszą się one do wszystkich trzech obszarów. W opisach niektórych przedmiotów występuje różnica w zakresie efektów sformułowanych dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych dla tego samego przedmiotu. Dotyczy to m.in. takich przedmiotów jak:

- Mikroekonomia i Technologie informacyjne - dla studiów stacjonarnych sformułowano więcej efektów,
- Podstawy makroekonomii i Polityka społeczna – sformułowano więcej efektów dla studiów niestacjonarnych.

Dla nowych cykli kształcenia, w zmodyfikowanych opisach efektów kształcenia, jednostka organizacyjna Uczelni powinna zapewnić uzyskanie takich samych efektów, zarówno dla studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 05.10.2011 r. sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia.

Dla kierunku *ekonomia* sformułowano łącznie 11 efektów kształcenia z uwzględnieniem ich struktury (3 wiedza, 4 umiejętności, 4 kompetencje społeczne). Przy formułowaniu tych efektów brano pod uwagę opis efektów kształcenia w zakresie nauk społecznych Krajowych Ram Kwalifikacji.

Sformułowane efekty zarówno dla kierunku, jak i dla poszczególnych przedmiotów (modułów) odpowiadają zdefiniowanym celom kierunku / przedmiotu.

Obecnie taki sposób sformułowania efektów kształcenia jest niewystarczający w świetle nowych unormowań prawnych i zasad budowy programów kształcenia opartych na KRK. Dlatego też efekty te są modyfikowane i stanowią część procesu opracowywania (dostosowania) programów kształcenia do nowych wymogów. W Uchwale Senatu w tej sprawie określono m.in. harmonogram wdrażania KRK w UP oraz wytyczne do projektowania programów studiów. Treść uchwały świadczy, że dla kierunku *ekonomia*, dla nowego cyklu kształcenia, program kształcenia zostanie zmodyfikowany według zasad zgodnych z KRK. Powinny zostać sporządzone: dokumentacji programu kształcenia dla kierunku *ekonomia*, tabele odniesień efektów kierunkowych do efektów obszarowych, tabele pokrycia obszarowych efektów kształcenia przez efekty kierunkowe oraz matryce efektów kształcenia.

Ponadto opracowany jest nowy wzór opisu poszczególnych modułów kształcenia (sylabusów).

Oceniając dostępność opisu efektów można stwierdzić, że na stronie internetowej znajduje się jedynie ogólna charakterystyka kierunku (w tym krótka charakterystyka sylwetki absolwenta) oraz plany studiów. Natomiast brak jest informacji o sformułowanych efektach kształcenia dla przedmiotów (opisy przedmiotów nie są dostępne na stronie internetowej Wydziału, Działu Organizacji Studiów ani na stronie Katedry Ekonomii i Zarządzania). Można sądzić, że sformułowane kierunkowe efekty dla kierunku *ekonomia* znajdują się tylko w Tabeli 1.2. Raportu Samooceny i nie były w żaden sposób dotychczas publikowane.

2.2). Ocena czy efekty kształcenia są sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalający na opracowanie przejrzystego systemu ich weryfikacji.

Plany studiów stacjonarnych I stopnia przewidują 6 semestrów kształcenia. Łączna liczba godzin wynosi 1.800, czyli dokładnie tyle, ile jest przewidziane w standardzie dla kierunku *ekonomia*. Plan studiów obejmuje wszystkie przedmioty kształcenia podstawowego oraz kierunkowego. Łączna liczba godzin w ramach przedmiotów kształcenia podstawowego wynosi 450, a kształcenia kierunkowego – 255. Każdy z przedmiotów tych grup posiada co najmniej wymaganą liczbę godzin. Plan studiów I stopnia zawiera również wszystkie przedmioty przewidziane w części "Inne wymagania" standardu, w co najmniej wymaganym wymiarze liczby godzin. Program nauczania zawiera treści poszerzające wiedzę ogólną (dwa przedmioty do wyboru spośród trzech: "Socjologia", "Filozofia", "Historia wsi i rolnictwa"). W ramach przedmiotu "Prawo" realizowane są zagadnienia z ochrony własności intelektualnej. Plan studiów przewiduje praktyki w wymiarze 3 tygodni oraz zajęcia seminaryjne, za które student otrzymuje 10 pkt. ECTS.

Obie specjalności oferowane na kierunku *ekonomia* mają taką samą liczbę godzin (810) oraz obejmują po 14 przedmiotów, zajęcia seminaryjne (w łącznym wymiarze 60) oraz praktykę zawodową. Dobór przedmiotów, ich nazwy oraz treść (w oparciu o opisy zawarte w opisie przedmiotu) są adekwatne do nazw specjalności. Przedmioty mają na ogół duży wymiar godzinowy (w toku studiów występują tylko 3 przedmioty 30-godzinne, pozostałe mają na ogół wymiar 45 lub 60).

Plan studiów niestacjonarnych I stopnia obejmuje 1.080 godzin, co jest zgodne ze standardem. Plan ten posiada identyczną strukturę jak dla studiów stacjonarnych (oprócz "Wychowania fizycznego"), ale z mniejszą liczbą godzin dla części przedmiotów. Wymiar godzinowy przedmiotów grupy treści podstawowych oraz kierunkowych odpowiada wymaganiom określonym w standardzie. Dla każdej ze specjalności przewidziano po 531 godzin. Łączna liczba godzin seminarium wynosi 24. Przedmioty określone w "Innych wymaganiach", tj.: "Technologia informacyjna" oraz przedmiot poszerzający wiedzę ogólną (Fakultet 1) mają zmniejszoną liczbę godzin w stosunku do studiów stacjonarnych (odpowiednio 18 i 36). Plan studiów przewiduje kształcenie na dwóch specjalnościach, takich jak na studiach stacjonarnych. Na przedmioty specjalnościowe przewidziano 399 godzin.

Godzinowy rozkład przedmiotów w toku studiów, w poszczególnych semestrach jest bardzo wyrównany, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. W ostatnim semestrze liczba godzin zajęć jest nieco mniejsza niż w poprzednich.

W programie studiów przewidziane są również przedmioty do wyboru. W toku studiów zarówno stacjonarnych, jak i niestacjonarnych studenci wybierają spośród 7 bloków, w tym jeden blok zawierający treści poszerzające wiedzę ogólną. Dla tego bloku student wybiera 2 przedmioty spośród trzech: "Socjologia", "Filozofia", "Historia wsi i rolnictwa". Pozostałe bloki przedmiotów do wyboru stanowią przedmioty specjalnościowe. Student w tym przypadku wybiera spośród dwóch przedmiotów. Łączny wymiar godzinowy zajęć

fakultatywnych wynosi na studiach stacjonarnych 420, a na studiach niestacjonarnych 198. Uwzględniając wszystkie przedmioty na specjalności jako wybrane przez studenta, przedmioty do wyboru stanowią odpowiednio 48,3% dla studiów stacjonarnych, a dla studiów niestacjonarnych 36,9%. Seminaria, ćwiczenia lub laboratoria stanowią na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych przynajmniej 40% zajęć.

Efekty kierunkowe są sformułowane w sposób bardzo ogólny. Mają one zachowaną strukturę (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne). Do każdego z efektów przypisanych jest nawet ponad 20 przedmiotów, a ponadto dla niektórych efektów zestaw przypisanych przedmiotów jest bardzo podobny. Zdefiniowanie większej liczby efektów pozwoliłoby na określenie bardziej konkretnego profilu danego kierunku i sylwetki jego absolwenta, z podkreśleniem specyfiki kształcenia na tym właśnie Wydziale i konkretnej specjalności.

Zgodnie z zakresem i harmonogramem prac nad dostosowaniem programu kształcenia do KRK na Wydziale Agrobioinżynierii można sądzić, że zostanie sformułowanych więcej efektów kierunkowych oraz że zostaną one dokładnie przypisane do konkretnych przedmiotów (planowane jest opracowanie matrycy efektów kształcenia).

Również efekty dla poszczególnych przedmiotów (modułów) są w trakcie modyfikacji - opracowywane są sylabusy przedmiotów według nowego wzoru (z przypisaniem poszczególnych efektów do efektów obszarowych, z uwzględnieniem struktury efektów, itp.). Niektóre z efektów wymagają zastosowania szerszego niż dotychczas zakresu stosowanych metod i narzędzi. Na etapie dostosowania programów kształcenia do KRK zalecane byłoby sporządzenie matrycy, która odnosi poszczególne efekty modułu (przedmiotu) do metod i narzędzi, które ten efekt weryfikują.

2.3). Analiza i ocena systemu weryfikacji efektów kształcenia

W celu oceny możliwości weryfikacji efektów kształcenia Zespół Oceniający przeanalizował kilkanaście prac śródsemestralnych, zaliczeniowych oraz egzaminacyjnych z ostatniego, pełnego semestru na różnych formach kształcenia na kierunku *ekonomia*. Formy zaliczeń są różnorodne. Dominuje forma pisemna w postaci testów, pytań opisowych lub zadań.

Przykładem dobrze zarchiwizowanych prac, pozwalających na ocenę sposobu i stopnia weryfikacji efektów kształcenia jest przedmiot "Funkcjonowanie rynku" (rok II, studia stacjonarne i niestacjonarne). W zestawie prac są prace zaliczeniowe oraz ćwiczeniowe. Zestawy do ćwiczeń z poszczególnych tematów (9 ćwiczeń, wykonywanych przez studentów w zespołach 4-5 osobowych) zawierają 6 pytań o różnym stopniu trudności, na których naniesione są notatki studentów. Pracę zaliczeniową stanowi test składający się z 40 pytań. Treść poszczególnych ćwiczeń, zakres zagadnień w teście oraz dobór metod odpowiadają założonemu opisowi przedmiotu w sylabusie.

Z przedmiotu "Rachunkowość" zostało przeprowadzone kolokwium (2 zadania oraz test 5 pytań) oraz egzamin w formie testowej składający się z 10 pytań. Wśród pytań są również zadania polegające na rozwiązaniu przykładów księgowości. Forma zaliczenia, jak również treści egzekwowane na kolokwium i egzaminie są zgodne z opisem przedmiotu.

Zaliczenie przedmiotu "Polityka gospodarcza" na studiach stacjonarnych (2 rok) zgodnie z założeniem w opisie przedmiotu, składa się z dwóch testów (25 pytań oraz 35 pytań). Ponadto archiwizowany jest również zestaw ćwiczeń (praca w grupach, zadania polegające na odpowiedzi na pytania, na uzupełnianiu brakujących liczb, opisie wykresów, itp.). Na studiach niestacjonarnych test zaliczeniowy składa się z 20 pytań. Treści ćwiczeń i pytań odpowiadają treści założonej w sylabusie. Duża (udokumentowana) różnorodność stosowanych form zaliczenia pozwala dobrze weryfikować efekty nie tylko z obszaru wiedzy, ale również umiejętności, a nawet kompetencje społeczne.

Z przedmiotu "Finanse publiczne i rynki finansowe" formą zaliczenia ćwiczeń (na studiach stacjonarnych) był test (20 pytań), a formą zaliczenia wykładów egzamin pisemny, składający się z 5 pytań opisowych. Zarówno forma testowa, jak i pytania opisowe w sposób przekrojowy sprawdzają wiedzę studentów. W odpowiedziach na pytania egzaminacyjne wykładowca nanosił swoje uwagi, zaznaczał błędne odpowiedzi.

Przedmiot "Polityka społeczna" obejmował dwie formy egzaminu. Na studiach stacjonarnych egzamin został przeprowadzony w oparciu o test składający się z 45 pytań. Na studiach niestacjonarnych egzamin pisemny obejmował odpowiedzi na 6 pytań. W przypadku tego przedmiotu zauważyć można dużą różnicę w wymaganiach pomiędzy studiami stacjonarnymi i niestacjonarnymi. Na studiach niestacjonarnych pytania były stosunkowo łatwe a odpowiedzi polegały głównie na odtworzeniu wiedzy (odpowiedzi były na ogół prostym wypunktowaniem), bez elementów samodzielnego opisu lub rozwiązania problemu. Oceny znacznie zawyżone (na 32 prace, 23 oceny bardzo dobre, 8 ocen dobrych plus i jedna dostateczna plus). Natomiast test na studiach stacjonarnych obejmował szeroki zakres materiału, pytania zróżnicowane, o większym stopniu trudności niż na studiach niestacjonarnych. Oceny są zróżnicowane. W przypadku tego przedmiotu wątpliwość budzi sposób weryfikacji efektów kształcenia na studiach niestacjonarnych oraz zastosowanie różnych wymagań, co jest szczególnie istotne jeśli weźmiemy pod uwagę, że zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych powinny być zrealizowane te same efekty kształcenia.

Wydział archiwizuje część prac egzaminacyjnych / zaliczeniowych, w związku z czym można stwierdzić, że istnieje możliwość monitorowania i weryfikowania etapowych i końcowych osiągnięć studenta. Nie wszystkie przeglądane, archiwizowane prace są właściwie opisane (zaliczenie, egzamin, rok, semestr, prowadzący, itp.). Również dosyć rzadko zaznaczane są uwagi i komentarze prowadzącego na pracach, umożliwiając studentowi uzasadnienia oceny i jednocześnie zrozumienie popełnionych błędów.

Struktura wystawianych średnich ocen z poszczególnych przedmiotów w toku studiów nie budzi zastrzeżeń. Na podstawie analizy ocen z egzaminów w r.a. 2010/2011 (semestr letni) można stwierdzić, że struktura wystawianych ocen jest równomierna. Na studiach stacjonarnych oceny uzyskane na I roku przedstawiały się następująco: 25% studentów otrzymało oceny bardzo dobre (najwyższy odsetek dla wszystkich lat i form studiów), 22% - oceny dobre plus i dobre, 36% - oceny dostateczne plus i dostateczne. Osób, które uzyskały oceny niedostateczne na I roku było 9%. Pozostała część (8%) to osoby, które nie podeszły do pierwszego terminu. Na kolejnych latach odsetek ocen bardzo dobrych maleje, ale też maleje liczba ocen niedostatecznych. Na studiach niestacjonarnych struktura ocen jest podobna. Np. dla pierwszego roku: 10% ocen bardzo dobrych - 14% ocen dobrych plus i dobrych - 43% ocen dostatecznych plus i dostatecznych oraz 15% ocen niedostatecznych. Pozostała część (17%) to osoby, które utraciły termin.

Analiza tematyki prac licencjackich i ich zgodność z celami i efektami sformułowanymi dla kierunku pozwala na stwierdzenie osiągnięcia założonych efektów kształcenia. Tematyka prac licencjackich została przeanalizowana w oparciu o prace, które były obronione w semestrze letnim r.a. 2010/11 (studia stacjonarne i niestacjonarne), a także aktualnie realizowane tematy prac studentów III roku. Można stwierdzić, że tematyka prac odpowiada celom i merytorycznemu zakresowi kierunku *ekonomia*. Natomiast niektóre z prac (specjalność "Handel") nie odpowiadają bezpośrednio zagadnieniom, nawet szeroko rozumianej ekonomiki handlu, np.:

- Analiza rynku pracy w woj. lubelskim (obroniona),
- Sytuacja dochodowa gmin woj. lubelskiego w latach 2005 - 2010 (obroniona),
- Analiza aktywności zawodowej mieszkańców województwa lubelskiego jako czynnika konkurencyjności regionu (obroniona),

- Analiza rozwoju infrastruktury technicznej województwa lubelskiego jako czynnika konkurencyjności regionu (obroniona),
- Konkurencyjność regionów w Polsce (III rok) - w przygotowaniu
- Uwarunkowania rozwoju województwa lubelskiego (III rok) - w przygotowaniu.

Ponadto niektóre tematy prac powtarzają się lub są bardzo podobne, np.

- Analiza budżetów gospodarstw domowych (III rok, studia stacjonarne)
- Analiza budżetów gospodarstw domowych (absolwent, studia stacjonarne)
- Rynek pracy w województwie lubelskim (absolwent, studia stacjonarne)
- Analiza rynku pracy w województwie lubelskim (absolwent, studia stacjonarne)
- Analiza rynku pracy w województwie lubelskim (III rok, studia stacjonarne),
- Analiza rynku pracy w województwie lubelskim (III rok, studia niestacjonarne).

Niektóre z tych tematów realizowane są równolegle na tym samym roku. Może to budzić wątpliwości co do samodzielności pracy i możliwości rzetelnej weryfikacji efektów kształcenia.

Na końcowym etapie procesu kształcenia sposób weryfikacji efektów można ocenić odnosząc się do procesu i zasad dyplomowania. Zasady dyplomowania określone są w Rozdziałach 6 (Praca dyplomowa) i 7 (Ukończenie studiów) Regulaminu studiów. Na Wydziale Agrobioinżynierii warunkiem ukończenia studiów pierwszego stopnia i uzyskania tytułu zawodowego licencjata jest złożenie egzaminu dyplomowego z wynikiem pozytywnym. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest spełnienie wszystkich wymagań wynikających z planu studiów oraz uzyskanie pozytywnej oceny z pracy dyplomowej. Do kierowania pracami dyplomowymi oraz do ich recenzowania upoważnieni są nauczyciele akademicki zatrudnieni w Uczelni, posiadający tytuł naukowy, stopień naukowy doktora habilitowanego lub doktora. Oceny pracy dyplomowej dokonują kierujący pracą promotor oraz recenzent wyznaczony przez Dziekana.

Spośród wszystkich grup seminaryjnych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych (obecny III rok) promotorem jest tylko w jednym przypadku profesor (na podstawie pisma L.dz. RKO/32-96/2011 z dnia 28.12.2011). W praktyce zdecydowana większość prac jest recenzowana przez nauczycieli akademickich z tym samym stopniem naukowym (doktora). Można spodziewać się, że w miarę możliwości, większy udział profesorów w procesie promowania (recenzowania) korzystnie wpłynie na jakość prac licencjackich oraz wzmocni rangę egzaminu dyplomowego.

Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powołaną przez Dziekana. W skład komisji przeprowadzającej ustny egzamin dyplomowy wchodzi promotor i recenzent. Komisji przewodniczy Dziekan lub Prodziekan. Podczas egzaminu dyplomowego student prezentuje pracę i odpowiada na trzy pytania zadane przez członków komisji. Jedno z pytań dotyczy pracy, jedno kierunku i jedno specjalności. Zestawy pytań kierunkowych (30) oraz specjalnościowych (20) są wcześniej podawane do wiadomości studentów. Pytania są zgodne z dyscypliną ekonomia oraz specjalnością "Handel".

O ile strukturę ocen z przedmiotów kończących się egzaminem można uważać za prawidłową, to nieco inaczej przedstawia się struktura ocen z prac dyplomowych (ocena promotora i recenzenta) oraz egzaminu dyplomowego. W r.a. 2010/2011 studia stacjonarne ukończyło 43, a studia niestacjonarne 16 absolwentów. Na studiach stacjonarnych z egzaminu dyplomowego 34,9% to oceny bardzo dobre, 11,6% oceny dobre plus, 53,5% oceny dobre. Nie było żadnej oceny dostatecznej plus i dostatecznej. Oceny z prac dyplomowych są na ogół zawyżone. Najwyższy odsetek stanowią oceny bardzo dobre (36,1%) (łącznie opinia promotora i recenzenta), dobre (33,7%) oraz dobre plus (27,9%). Wystawiono jedynie dwie oceny dostateczne plus (2,3%) (ocena recenzenta). Podobna struktura ocen występuje na studiach niestacjonarnych. Wśród ocen z egzaminu dyplomowego oceny dobre stanowią - 62,5%, bardzo dobre - 25,0%. W dwóch przypadkach wystawiono oceny dostateczne plus

(12,5%). Z prac dyplomowych najwięcej jest ocen dobrych plus, bardzo dobrych i dobrych. Tylko w jednym przypadku promotor ocenił pracę na dostateczny plus. Analiza wybranych 15 prac licencjackich (za wyjątkami) nie potwierdza tak wysokich ocen. Wątpliwość może zatem budzić adekwatność weryfikacji efektów na tym etapie kształcenia, w tym brak nadzoru promotorskiego..

Wydział nie prowadzi kształcenia na odległość i nie korzysta z prowadzenia przedmiotów na platformie e-learningowej.

W roku akademickim 2011/2012 na studiach stacjonarnych do tej pory skreślono z listy studentów (łącznie) 16 osób, z czego 4 osoby z powodu rezygnacji. Stanowi to 8,2% ogólnej liczby studiujących. Na studiach niestacjonarnych w roku akademickim 2011/2012 skreślono 2 osoby (w tym jedna zrezygnowała). Stanowi to stosunkowo niewielki odsetek (3,8%) odsiewu. Ten obserwowany poziom odsiewu należy uznać za bardzo mały i wynika między innymi z zawyżania ocen..

2.4). Ocena procedur i mechanizmów umożliwiających badanie losów (karier) absolwentów oraz dostosowanie efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów i otoczenia społeczno-gospodarczego (w tym rynku pracy), a także stopnia zaangażowania (wpływu) przedstawicieli tych interesariuszy na kształtowanie struktury efektów kształcenia. Analiza efektywności działalności prowadzonej przez uczelnię/jednostkę w tym zakresie.

Kierunek *ekonomia* miał do tej pory jeden rocznik absolwentów (rok akademicki 2010/11 - 43 absolwentów studiów stacjonarnych i 12 studiów niestacjonarnych - według danych Raportu Samooceny). W Uczelnianym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia przewidziana jest ankieta dyplomanta (stanowiąca Załącznik nr 5 do Uchwały nr 37/2008-2009 Senatu UP w Lublinie) oraz absolwenta (Załącznik nr 7 do Uchwały nr 37/2008-2009 Senatu UP w Lublinie, wprowadzony Uchwałą nr 28/2010-2011). Treść ankiety absolwenta może służyć do pomocy w kształtowaniu programów studiów, tak aby absolwenci mieli większe szanse zdobycia atrakcyjnych miejsc pracy.

Z informacji zawartej w Raporcie Samooceny wynika, że w celu dostosowania efektów kształcenia do oczekiwań rynku pracy, opracowano następujące procedury:

- badanie stopnia absorpcji absolwentów przez rynek pracy,
- badanie opinii pracodawców na temat wymaganych kwalifikacji absolwentów/pracowników oraz
- ocena zbieżności realizowanych tematów prac dyplomowych z oczekiwaniami rynku pracy.

Dotychczas nie została przyjęta procedura w tym zakresie, a także brak jest wyników stosowania wymienionych elementów. Prowadzone analizy ankiet, zgłoszenia przedsiębiorstw są dobre i powinny być niezwłocznie uchwalone procedury włączona ich do systemu zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale i na kierunku *ekonomia*.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Ogólny poziom prac dyplomowych jest przeciętny. Dominują prace o charakterze kompilacyjnym, w szczególności w części teoretycznej. W niektórych pracach jest stosunkowo słaba podbudowa metodyczna (np. brak opisu zastosowanych metod badawczych). Części praktyczne prac nie zawsze odzwierciedlają zagadnienia, które zostały przedstawione w części teoretycznej. Zauważa się tendencję zawyżania ocen prac dyplomowych przez promotora jak i recenzenta.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego - *znacząco*)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 2.1) Uczelnia wprowadza zmiany dotyczące modyfikacji programów mających na celu dostosowanie do Krajowych Ram Kwalifikacji Uchwałą nr 9/2011/2012 Senatu z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie wdrożenia w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie Krajowych Ram Kwalifikacji, ale prace określone w harmonogramie do tej uchwały są mocno opóźnione. Aktualnie realizowane programy są zgodne z obowiązującymi standardami kształcenia
- 2.2) Efekty kierunkowe są sformułowane w sposób bardzo ogólny i wymagają dalszych modyfikacji i uszczegółowienia. Wskazane byłoby przypisanie efektów do treści przedmiotów.
- 2.3) Wiele wątpliwości budzi weryfikacja efektów kształcenia na studiach stacjonarnych oraz niestacjonarnych poprzez realizację zestawów o odmiennym stopniu trudności. Ponadto Wydział nie posiada systemu archiwizacji prac egzaminacyjnych/ zaliczeniowych, w związku z czym nie można w pełni stwierdzić, że istnieje możliwość monitorowania i weryfikowania etapowych i końcowych osiągnięć studenta.
- 2.4) Kierunek "ekonomia" miał do tej pory jeden rocznik absolwentów 2010/11 więc badanie losów absolwenta było niemożliwe. W Uczelnianym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia przewidziana jest ankieta skierowana do absolwenta.

3. Program studiów a możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

3.1). Ocena czy realizowany program studiów umożliwi osiągnięcie każdego z określonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia, a także uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie prowadzi prace nad opracowaniem (modyfikacją) programu kształcenia. Stosowna Uchwała określa zakres wymaganej dokumentacji koniecznej do uchwalenia programu kształcenia, harmonogram wdrażania KRK w UP wraz z wykazem zadań dla poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz wytyczne do projektowania programów studiów. Dlatego też wstępnie sformułowane efekty kształcenia dla kierunku *ekonomia* ulegną modyfikacji.

Oceniając program kształcenia kierunku *ekonomia* z punktu widzenia nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia założonych efektów kształcenia należy odnieść się do istniejącego systemu ECTS. Dla każdego przedmiotu znajdującego się w programie studiów przypisane są punkty. Łączna liczba punktów ECTS wynikająca z programu studiów na Wydziale Agrobioinżynierii na kierunku *ekonomia* wynosi 200 (z poszczególnych grup przedmiotów suma punktów wynosi 180, ponadto dodano 10 punktów za praktykę zawodową oraz 10 punktów za przygotowanie pracy dyplomowej - niezależnie od 6 pkt. przypisanych do przedmiotu "Seminarium"). W istniejącym obecnie systemie określania nakładu pracy studenta brak jest dokładnie rozpisanej struktury punktów ECTS dla każdego z przedmiotów. Jest to o tyle potrzebne, ponieważ niektóre z przedmiotów posiadają znaczną liczbę punktów ECTS (np. "Podstawy makroekonomii", "Mikroekonomia" - po 10 punktów). Z jednej strony jest to uzasadnione dużym wymiarem godzinowym (60 h) oraz potrzebą samodzielnej pracy studenta, ale z drugiej strony określenie takiej struktury jest konieczne do tego, by można

było "urealnić" i częściowo udokumentować pracę studenta poza godzinami zajęć obowiązkowych (zakładając, że 1 punkt ECTS to 25 godzin pracy, to czy jest realne i możliwe do wykazania, że student rzeczywiście poświęca dodatkowo 190 godzin na dany przedmiot?). Biorąc pod uwagę, że suma punktów ECTS w całym toku studiów znacznie przekracza 180, czy nie byłoby zasadne zmniejszenie liczby punktów z niektórych przedmiotów. Zaznaczyć należy, że dokładna struktura punktów ECTS dla każdego przedmiotu jest uwzględniona w nowym wzorze sylabusu wprowadzonego wspomnianą już uchwałą Senatu UP dotyczącą wdrażania KRK.

Przy przypisywaniu punktów ECTS do poszczególnych przedmiotów brana jest pod uwagę względna trudność przedmiotu, a rozkład punktów ECTS pomiędzy semestrami i latami jest równomierny.

Standardy kształcenia na kierunku *ekonomia* na studiach I stopnia przewidują praktyki trwające nie krócej niż 3 tygodnie (na kierunku *ekonomia* - 3 tygodnie po II roku). Zasady odbywania praktyk określone są w Regulaminie krajowych studenckich praktyk programowych UP w Lublinie (dawniej Akademii Rolniczej w Lublinie) oraz w Ramowym programie praktyki dla studentów II roku kierunku *ekonomia*. W zakresie merytorycznym praktyk wynikającym z ww. regulaminu jest wiele odniesień do zagadnień związanych z funkcjonowaniem działów handlowych, do zasad obrotu towarami na rynku krajowym i zagranicznym, itp., co odpowiada profilowi i celom specjalności "Handel".

Organizacją obowiązkowych praktyk zawodowych dla studentów zajmuje się Zakład Szkolenia Praktycznego UP w Lublinie. Studenci mają bogatą ofertę miejsc praktyk dla kierunku *ekonomia* (ok. 40 firm). Praktyka może też być zorganizowana w firmie wskazanej przez studenta – w tym przypadku za zgodą Dziekana. W Regulaminie są też określone warunki zaliczenia pracy zawodowej studenta jako praktyki. W poprzednim roku akademickim na podstawie pracy zawodowej zaliczono praktyki 12 studentom na studiach niestacjonarnych i 10 na studiach stacjonarnych. Mechanizmem, który pozwala na monitorowanie osiąganych efektów praktyk jest egzamin z praktyki. Po zakończeniu praktyk studenci przystępują do egzaminu przed komisją powołaną przez Dziekana. Egzamin jest w formie ustnej. Podczas egzaminu studenci odpowiadają na pytania związane z miejscem i przebiegiem praktyk.

Na kierunku *ekonomia* zajęcia odbywają się dla 2 grup dziekańskich na każdym roku na studiach stacjonarnych oraz dla jednej grupy na roku II i III studiów niestacjonarnych. Liczebność grup określona jest w Zarządzeniu nr 29 Rektora UP w Lublinie (z dnia 14 września 2009 r.). Liczebność grup na kierunku *ekonomia* nie budzi zastrzeżeń i jest zgodna z ww. zarządzaniem (na każdym roku na studiach stacjonarnych liczebność grup wynosi 30 -34 osoby, na studiach niestacjonarnych na II roku - 21 osób, a na III roku - 32 osoby). W toku studiów przewidziane są zajęcia laboratoryjne z kilku przedmiotów (język obcy, rachunkowość, ekonometria, technologia informacyjna).

Pewne wątpliwość budzi obsada seminariów. Z informacji przedstawionych przez Kierownika Katedry Ekonomii i Zarządzania wynika, że na studiach stacjonarnych jest 13 grup seminaryjnych, z czego w tylko w jednym przypadku promotorem jest profesor (i w jednym proponowany recenzent). Natomiast na studiach niestacjonarnych wśród grona promotorów (i proponowanych recenzentów) nie ma ani jednego profesora (lub ze stopniem dr hab. - na osiem grup seminaryjnych). Ponadto wiele grup seminaryjnych jest bardzo małych (grupy 2, 3 i 4 - osobowe nie są rzadkością).

Zajęcia dla kierunku *ekonomia* zaplanowane są dla studiów stacjonarnych w godzinach od 8.00 do 17.00 (sporadycznie później), natomiast na studiach niestacjonarnych w ramach 7 zjazdów od piątku do niedzieli. W planie studiów stacjonarnych (planowanie dla dwóch grup) występują dosyć często "okienka". W kilku przypadkach (np. dla I roku w środę, dla II roku studiów stacjonarnych w środę) zajęcia planowane są tak, że jedna z grup

ćwiczeniowych oczekuje na kolejne zajęcia w planie. Na I roku studiów stacjonarnych, jeśli student wybierze dwa fakultety (tj. "Socjologię" i "Historię wsi i rolnictwa") ma "okienko", ponieważ oba przedmioty są zaplanowane z przerwą jednego bloku (zajęcia są w tej samej lokalizacji). W czwartek dla I roku studiów stacjonarnych studenci mają zajęcia w ciągu dnia w trzech różnych lokalizacjach. Również komunikatywność niektórych elementów planu nie jest jednoznaczna. Na przykład brak jest nazwisk prowadzących, niektóre zajęcia nie są oddzielane przerwą, chociaż z bilansu godzin wynika, że taka przerwa jest. Na studiach niestacjonarnych zajęcia rozpoczynają się dosyć wcześniej w piątek (od godz. 12.30), ale w rozmowie z grupą studentów niestacjonarnych podczas hospitacji zajęć, studenci twierdzili, że nie jest to dla nich przeszkodą w uczestniczeniu w zajęciach.

Regulamin studiów dopuszcza 8 egzaminów w ciągu roku, ale nie więcej niż 5 w jednej sesji. Ogólna liczba egzaminów w toku studiów nie jest duża (16), jak również ich liczba w poszczególnych semestrach. Biorąc pod uwagę fakt, że wiele przedmiotów podstawowych i kierunkowych, również tych o stosunkowo dużym wymiarze godzinowym kończy się zaliczeniem należałoby rozważyć zwiększenie liczby egzaminów.

Studenci kierunku *ekonomia* w ramach indywidualizacji procesu kształcenia mają możliwość wyboru, zarówno specjalności, jak również przedmiotów fakultatywnych (7 bloków do wyboru spośród dwóch lub trzech przedmiotów). Istnieje również możliwość, przewidziana regulaminem studiów, ubiegania się o indywidualny plan studiów i program nauczania oraz indywidualną organizację studiów.

Na kierunku *ekonomia* nie prowadzi się wyspecjalizowanej oferty dla studentów niepełnosprawnych.

3.2) Ocena czy zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Kolejność wszystkich przedmiotów składających się na program kierunku *ekonomia* tworzy logiczną sekwencję - od przedmiotów podstawowych i bardziej ogólnych do specjalistycznych. W pierwszej kolejności realizowane są przedmioty kształcenia podstawowego i kierunkowego. Wszystkie te przedmioty zostały zaplanowane na pierwsze trzy semestry (oprócz "Analizy ekonomicznej" i "Gospodarki regionalnej" - 4 semestr). Przedmioty dla specjalności zaplanowane są na 4, 5 i 6 semestr studiów. Aktualnie realizowany program kształcenia (standardy z 2007) spełnia zakładane cele, a oceniane efekty widoczne w pracach dyplomowych i częściowych pracach egzaminacyjnych spełniają te zakładane cele.

Natomiast, trwające prace nad budową „nowych” programów kształcenia dostosowanych do efektów opisanych w KRK powodują, że pełną ocenę spójności zakładanych efektów z treściami, formami i metodami kształcenia, będzie można wykonać dopiero po zakończeniu tych prac.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego - *znacząco*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 3.1) Wydział prowadzi prace nad opracowaniem (modyfikacją) programu kształcenia ekonomia, tak aby był zgodny z Krajowymi Ramami Kwalifikacji.**
- 3.2) Trwające aktualnie prace nad budową „nowych” programów kształcenia dostosowanych do efektów opisanych w KRK powodują, że pełną ocenę spójności zakładanych efektów z treściami, formami i metodami kształcenia, będzie można wykonać dopiero po zakończeniu tych prac.**

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zrealizowania celów edukacyjnych programu studiów

4.1). Ocena czy struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów oraz ich liczba umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

Liczba nauczycieli akademickich Wydziału jest zupełnie wystarczająca dla sprawnego osiągania zamierzonych efektów kształcenia na ocenianym kierunku. Widać także wyraźne starania kierownictwa Wydziału oraz Katedry, by doskonalić strukturę zatrudnionych nauczycieli według ich kwalifikacji. Zauważa się znaczną różnorodność dyscyplin i specjalności naukowych wśród doktorów, w tym także w grupie doktorów nauk ekonomicznych z zakresu ekonomii i zarządzania. Są jednak jeszcze pewne niedostatki dostosowania struktury kadr do potrzeb wynikających z zakładanych efektów kształcenia. W ich wyniku obsada niektórych zajęć wywołuje zastrzeżenia, co będzie opisane poniżej.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe.

Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicy.

4.2). Ocena spełnienia przez nauczycieli akademickich wymienionych w minimum kadrowym warunków określonych w przepisach prawa (w tym posiadanie odpowiednich kwalifikacji naukowych i dorobku w danym obszarze wiedzy lub doświadczenia zawodowego, pensum dydaktyczne, wymiar czasu pracy, nie przekroczenie limitu minimum kadrowych, złożenie oświadczenia dotyczącego zaliczenia do minimum kadrowego).

Teczki osobowe zawierają dokumenty pozwalające na ocenę, czy nauczyciel akademicki spełnia wymagania do zaliczenia do minimum kadrowego na kierunku *ekonomia*, tj. czy posiada odpowiednie kwalifikacje naukowe (stopnie i tytuły naukowe oraz dorobek), w jakim wymiarze realizują pensum dydaktyczne, a także czy złożył nie później niż do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki oświadczenie o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia na kierunku *ekonomia* w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie na Wydziale Agrobioinżynierii. Zgodnie z informacjami zawartymi w tych oświadczeniach wszystkie wskazane do minimum kadrowego osoby stanowią minimum kadrowe nie więcej niż dwukrotnie, a także są zatrudnione w Uczelni na podstawie mianowania lub umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku roku akademickiego. Ponadto znajduje się tam również dokumentacja dotycząca prowadzonych postępowań konkursowych na odpowiednie stanowiska, związana z realizacją zwyczajowych procedur dotyczących prowadzonej w Uczelni polityki kadrowej. Na Wydziale oświadczenia zostały podpisane w dniu 1 października 2011 r.

Władze Wydziału Agrobioinżynierii do minimum kadrowego kierunku *ekonomia* zgłosiły jedną osobę z tytułem naukowym profesora nauk rolniczych, trzy osoby ze stopniami naukowymi doktora habilitowanego (w tym jedną z nauk ekonomicznych w zakresie zarządzania, jedną z nauk ekonomicznych w zakresie towaroznawstwa i jedna z nauk rolniczych) oraz sześć osób ze stopniami naukowymi doktora nauk ekonomicznych.

Na podstawie dorobku naukowego osobę z tytułem naukowym oraz doktora habilitowanego nauk rolniczych można zaliczyć do reprezentantów zakresu *ekonomii*, (dorobek obu tych osób jest raczej z pogranicza ekonomii i rolnictwa). Obie osoby ze

stopniami naukowymi doktora habilitowanego nauk ekonomicznych można na podstawie dorobku naukowego zaliczyć do dziedziny związanej z kanonem ocenianego kierunku. Niestety wszystkim trojgu doktorom habilitowanym w bieżącym roku akademickim brakuje godzin dydaktycznych realizowanych na ocenianym kierunku (jest ich w bieżącym roku akademickim mniej niż po 60), w tym jedna osoba nie prowadzi zajęć dydaktycznych w ogóle na ocenianym kierunku studiów. Wynika to z braku planowanych przed rozpoczęciem roku akademickiego grup seminaryjnych. Brak ten potwierdzają listy tematów prac dyplomowych zatwierdzonych przez dziekana. Ten niedostatek uniemożliwia zaliczenie trzech osób do minimum kadrowego. Wszystkie osoby ze stopniami doktora mają odpowiednie liczby godzin zajęć dydaktycznych i dorobki naukowe pozwalające zaliczyć je do zakresu ekonomii, choć i tu większość jest z pogranicza ekonomii.

Minimum kadrowe, zwłaszcza w grupie profesorów i doktorów habilitowanych, wywołuje pewne zastrzeżenia na tle obszarowych i kierunkowych opisów efektów kształcenia. Brak w tej grupie teoretyków ekonomii, a w minimum kadrowym traktowanym jako całość znajdujemy tylko jedną osobę, która prowadzi badania naukowe z zakresu makroekonomii. Nie ma teoretyka mikroekonomii czy innych podstawowych przedmiotów (statystyka, ekonometria, itp.).

Ostatecznie do minimum kadrowego w grupie samodzielnych nauczycieli akademickich można zaliczyć 1 osobę z dorobkiem w zakresie kierunku *ekonomia*, a w grupie doktorów 6 osób z dorobkiem w zakresie kierunku *ekonomia*. Do minimum kadrowego nie można zaliczyć 3 osób z grupy samodzielnych nauczycieli akademickich z powodu zbyt małej liczby godzin zajęć przewidzianych planem na rok 2011/2012 (szczegóły w załączniku 5). Łącznie wymóg minimum kadrowego nie jest spełniony przede wszystkim ze względu na wspomniane braki w obciążeniach dydaktycznych trzech osób.

Minimum kadrowe jest stabilne. Każdy z jego członków pracuje w Uczelni co najmniej 9 lat, a wielu znacznie dłużej. Można nawet sądzić, że to nadmierna stabilność i pewien niedostatek otwartości na kadry z innych środowisk.

Na kierunku *ekonomia* studiuje 247 studentów. Do minimum kadrowego zgłoszono 10 osób, a zakwalifikowano 7. Jeśli przyjąć liczbę zakwalifikowanych, stosunek do liczby studentów wynosi 1:35, a na podstawie liczby zgłoszonych do minimum 1:25. W obu przypadkach to bardzo dobry wskaźnik. Warunek dotyczący stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku *ekonomia*, do liczby studentów na tym kierunku jest spełniony.

Brak zajęć prowadzonych na odległość. Są, jak już wspomniano, pewne zastrzeżenia do obsady zajęć, np. wykłady i ćwiczenia ze statystyki opisowej prowadzi doktor nauk rolniczych reprezentujący dyscyplinę agronomii, a wykłady i ćwiczenia z matematyki doktor nauk rolniczych z dyscypliny inżynieria rolnictwa, także wykłady i ćwiczenia z ekonometrii prowadzi doktor nauk rolniczych z inżynierii rolnictwa. Ćwiczenia z rachunkowości, ekonomii menedżerskiej, analizy ekonomicznej, finansów publicznych i rynków finansowych, zarządzania finansami przedsiębiorstw oraz z kilku przedmiotów z grupy marketingu prowadzą magistrowie inżynierowie rolnictwa po specjalności agrobiznes. Przykłady te sygnalizują pewną niszowość, brak otwartości na kadry lepiej wyspecjalizowane.

Hospitowane zajęcia były prowadzone tradycyjnymi metodami, lecz w zasadzie poprawnie. Za wadę może być uznane jedynie pewne niedostosowanie tempa oraz języka wykładu do możliwości studentów i niewielka aktywność studentów na jednych zajęciach, a na innych (język obcy) słabe przygotowanie studentów.

Załącznik nr 6 Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena.

4.3). Ocena prowadzonej polityki kadrowej i jej spójności z założeniami rozwoju ocenianego kierunku studiów:

Istotnym elementem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

Dobór kadry odbywa się na zasadach określonych w Statucie Uczelni. Rektor na wniosek Wydziału – stosownie do potrzeb - ogłasza konkurs na określone (brakujące) stanowisko. W przypadku awansu na wyższe stanowisko procedura ta odbywa się z uwzględnieniem opinii kierownika jednostki o pracy dydaktycznej kandydata na wyższe stanowisko oraz opinii studentów (może być również przedstawiona opinia kierownika jednostki na podstawie hospitacji zajęć). W tym zakresie obowiązuje Zarządzenie nr 64 Rektora z dnia 22 listopada 2006 r. (z późn. zm.) w sprawie trybu postępowania o awans stanowiskowy pracowników naukowo-dydaktycznych zatrudnionych w Akademii Rolniczej w Lublinie. Nagrody dla nauczycieli akademickich przyznawane są przez Rektora ze specjalnego funduszu nagród dla nauczycieli akademickich. Z informacji uzyskanych w czasie wizytacji wynika, iż w systemie przyznawania nagród Rektor dla nauczycieli akademickich wykorzystuje się wyniki okresowej oceny pracowników. Brak jest jednak stosownych procedur w Uczelni potwierdzających funkcjonowanie systemu wynagradzania pracowników z wynikami okresowej oceny pracowników.

A zatem w Uczelni, a także na Wydziale nie ma opracowanych i sformalizowanych procedur i kryteriów doboru i weryfikacji kadry dydaktycznej związanych z prowadzeniem odpowiedniej polityki kadrowej (poza realizowanym w Statucie), co jest niezbędnym elementem zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Stosuje się procedury konkursowe, a dominujące kryteria doboru to posiadanie odpowiednich stopni lub tytułów naukowych albo zawodowych i ilość oraz jakość dorobku naukowego. Można sądzić, że zbyt wysoko ceni się tu ilość dorobku, a jego jakość i specyfikę mniej, bo relatywnie wielu pracowników naukowych nie jest typowymi ekonomistami. Zwłaszcza jednak w Katedrze Ekonomii i Zarządzania dostrzega się ten problem i czyni się starania o uzupełnienie kadr o osoby ze stopniami a nawet z tytułami naukowymi z nauk ekonomicznych. Możliwości są jednak niewielkie wobec konkurencji ze strony innych uczelni, zwłaszcza uczelni niepublicznych oferujących niewspółmiernie wyższe wynagrodzenia. Dowodem jest odejście trojga własnych wychowanków krótko po uzyskaniu stopni naukowych doktora habilitowanego nauk ekonomicznych.

Wspieranie rozwoju kadry jest intensywne i powszechne. Przybiera formy organizacyjno-opiekuńcze i materialne. Wspieranie materialne odbywa się zwłaszcza poprzez finansowanie grantów, przewodów habilitacyjnych, dofinansowywanie publikacji, a nawet zapowiadzany zwrot kosztów studiów doktoranckich (po obronie pracy doktorskiej). Na spotkaniu z kadrą potwierdzano kompleksowość i dobry poziom takiego wsparcia.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego - częściowo

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 4.1) Są przypadki prowadzenia zajęć typowo ekonomicznych lub zarządczych przez osoby o innych kwalifikacjach, zwłaszcza rolniczych. Większość zajęć jest jednak obsadzona należycie.**
- 4.2) Wymagane minimum kadrowe nie zostało wypełnione ze względu na brak wymaganej liczby godzin zajęć dydaktycznych na kierunku, które odnosi się do co najmniej 2 osób z grupy profesorów i doktorów habilitowanych. W te**

grupie brakuje ponadto osób jednoznacznie naukowo skupionych na ekonomii, zwłaszcza teorii ekonomii.

4.3) Polityka kadrowa nie budzi istotnych zastrzeżeń.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Większość zajęć dydaktycznych organizuje się w siedzibie Katedry Ekonomii i Zarządzania, gdzie są 2 sale wykładowe, 3 ćwiczeniowe, 2 komputerowe (razem 32 stanowiska z oprogramowaniem odpowiadającym treściom programowym zajęć na kierunku ekonomia), seminaryjna, sala pracy własnej dyplomantów (4 komputery) oraz biblioteka z czytelnią. Ponadto jest 13 sal wykładowych i ćwiczeniowych w siedzibie innych jednostek organizacyjnych Wydziału, a także pomieszczenia Studium Wychowania Fizycznego i Sportu oraz Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych. Sale wykładowe i ćwiczeniowe są wyposażone w rzutniki multimedialne i rzutniki pisma.

Biblioteka Katedry ma niezbyt duże i w znacznej części stare zbiory (ponad 11 tys. woluminów, 25 tytułów czasopism niemal wyłącznie ekonomicznych, dostęp do 11 baz danych), ale biblioteka główna Uniwersytetu Przyrodniczego jest znacznie bogatsza (370 tys. woluminów, 750 tytułów czasopism, 15000 czasopism naukowych w bazach), lecz brak informacji o udziale księgozbioru z zakresu ekonomii. Nie jest to jednak powód do niepokoju, bo w tym samym budynku mieści się nader bogata biblioteka UMCS, do zbiorów której studenci ocenianego kierunku mają dostęp.

Baza jest zupełnie wystarczająca ze względu na plany zajęć i liczbę studentów. Umożliwia osiągnięcie zamierzonych efektów kształcenia.

Dobre kontakty kadry nauczającej z praktyką gospodarczą skutkują dobrym doбором miejsc odbywania praktyk przez studentów.

Brak precyzyjnych danych o planowanych nakładach na rozwój infrastruktury bezpośrednio związanej z ocenianym kierunkiem studiów, ale widoczna jest troska władz UP o ten kierunek. Jedynym wyjątkiem jest nieprzystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych jednego z budynków wydziału. W dłuższym okresie rozwój kierunku bardziej zależy od liczby i jakości kandydatów na studia i od pozyskania lub wychowania dobrych kadr niż od rozwoju infrastruktury.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego - w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Baza dydaktyczna i naukowa jest odpowiednia do potrzeb.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Pracownicy naukowcy Katedry Ekonomii i Zarządzania prowadzą badania naukowe w dość dużej skali i ze znacznym udziałem programów międzynarodowych. Ich tematyka skupia się jednak wokół gospodarki żywnościowej, a tym zwłaszcza rolnictwa, oraz konkurencyjności przedsiębiorstw i regionów. Nie ma tu istotnego udziału studentów.

Publikacje naukowe pracowników Katedry Ekonomii i Zarządzania są liczne, lecz większość z nich umieszczana jest w wydawnictwach związanych z ekonomiką gospodarki żywnościowej. Katedra organizuje konferencje naukowe. Od 1993 roku było ich 7, w tym 5

międzynarodowych. Wszystkie wiązały się z problematyką gospodarki żywnościowej i konkurencyjności przedsiębiorstw i gospodarstw.

Skala, intensywność i konsekwencja badań (np. w sensie badania tych samych zagadnień w kolejnych krajach) z pewnością pomaga ukształtowaniu oryginalnego profilu specjalnościowego także w dziedzinie nauczania. Ich niemal zupełne skupienie wokół rolnictwa i gospodarki żywnościowej oraz gospodarki regionalnej nie daje jednak dobrych podstaw do ukształtowania odpowiednio kompleksowego - w sensie jakości i różnorodności - zespołu nauczającego czy choćby minimum kadrowego.

Informując o współpracy z innymi uczelniami kierownictwo Katedry i Wydziału zwraca przede wszystkim uwagę na stopnie naukowe z ekonomii uzyskiwane przez pracowników UP w innych uczelniach. To oczywiście wybitnie pomaga poprawnie realizować przyjęte zamierzenia dydaktyczne. Innej współpracy tego rodzaju się nie eksponuje, bo Uczelnia jest raczej samowystarczalna, a specyfika kierunku nie wymusza dostępu do unikatowej aparatury. Znacząca jest oczywiście współpraca międzynarodowa w programach badawczych, bo kształtuje kadry dydaktyczne. Bardzo znacząca i dobrze rozwiązana, choć w większości oparta na nieformalnych podstawach jest współpraca z przedsiębiorstwami, gospodarstwami i instytucjami, pozwalająca studentom na dostęp do praktyk i do danych umożliwiających pisanie prac dyplomowych i etapowych.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego - *znacząco*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Badania naukowe, są prowadzone w sposób zorganizowany i na dużą skalę. Są jednak niemal wyłącznie specjalistyczne i nie dają dobrych podstaw do dopełnienia niezbędnej różnorodności kadry nauczającej ze stopniami i tytułami naukowymi. Są związane z ocenianym kierunkiem studiów.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1). Ocena czy zasady rekrutacji umożliwiają dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Ocena czy nie zawierają regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Ocena zasad ustalania wielkości rekrutacji - uwzględnienie związku liczby rekrutowanych studentów z potencjałem dydaktycznym jednostki i jakością kształcenia.

Zasady rekrutacji na kierunki studiów prowadzone na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie w roku akademickim 2011/2012 określiła Uchwała Senatu UP nr 45/2009-2010 z dnia 7 maja 2010 roku – zał. 4. Informacje o tych zasadach i trybie przyjmowania kandydatów na I rok studiów dostępne są także na stronie internetowej uczelni i wydziału oraz w informatorach: uczelnianym i wydziałowym. Podstawą przyjęcia jest ranking kandydatów ze względu na oceny uzyskane na egzaminie maturalnym z dwóch przedmiotów: język obcy oraz do wyboru: matematyka /geografia/historia/wiedza o społeczeństwie. Powyższe zasady rekrutacji nie odbiegają od ogólnie przyjętych standardów.

7.2). Ocena czy system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandaryzowane.

Standaryzacja oceniania jest sformalizowana przez system ocen sformułowany w Regulaminie Studiów. System oceny osiągnięć studentów nie jest zorientowany na proces uczenia się ponieważ z informacji uzyskanych od studenta wynika, że studenci nie są mobilizowani do nauki, sporadycznie korzystają z biblioteki, zarówno z biblioteki głównej uczelni, jak i księgozbioru kierunkowego znajdującego w budynku, w którym odbywa się znakomita większość zajęć dydaktycznych, że do większości egzaminów i zaliczeń uczą się jedynie z notatek z zajęć. A wiedza zdobyta podczas ćwiczeń i wykładów jest wystarczająca, by móc zaliczyć przedmiot.

7.3). Ocena możliwości mobilności studentów stworzonych poprzez strukturę i organizację programu ocenianego kierunku. Ocena działań wspierających mobilność studentów, w tym związanych z popularyzacją wiedzy na temat systemu ECTS, i ułatwiania studentom wykorzystania możliwości stwarzanych przez ten system zarówno w kraju jak i za granicą.

Studenci kierunku ekonomia mają możliwość korzystania z umów, obejmujących wyjazdy na stypendia zagraniczne oraz krajowe przede wszystkim w ramach programu Erasmus oraz MostAR. W tym roku akademickim w ramach programu MostAR wyjechał jeden student wizytowanego kierunku.

Problem niskiego zainteresowania wymianami studenckimi jest zauważany zarówno przez studentów, jak i władze jednostki. Reklamowanie i informowanie studentów o możliwościach wyjazdów nie przyczyniło się do wzrostu zainteresowania taką możliwością uzupełnienia swoich studiów.

Studenci w trakcie spotkania z zespołem oceniającym przyznali, że wiedzą o możliwości wyjazdów, jednak nie decydują się na niego z uwagi na finanse i w przypadku wyjazdów zagranicznych na barierę językową. Spośród osób obecnych na spotkaniach, tylko jedna знаła osobę, która skorzystała z możliwości wyjazdu. Lektoraty oferowane przez uczelnię nie pozwalają im na poznanie specjalistycznej leksyki, niezbędnej do studiowania w języku obcym. Studenci, których wybranym językiem obcym jest język angielski, poinformowali, iż nie mieli praktycznie wcale zajęć z języka specjalistycznego; wyjątkiem były dwa teksty z językiem specjalistycznym, które omawiali na zajęciach. Zdaniem studentów, lektoraty oferowane przez uczelnię powinny być bardziej sprofilowane pod kątem danego kierunku.

4). Ocena systemu opieki naukowej i dydaktycznej nad studentami ocenianego kierunku studiów, w tym wspomagania studentów w procesie uczenia się: bez udziału nauczycieli akademickich oraz z wykorzystaniem technik i metod kształcenia na odległość.

Przyznawanie świadczeń pomocy materialnej odbywa się zgodnie z Regulaminem ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów i doktorantów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie oraz zmianami zgodnymi z Zarządzeniem Rektora z dnia 28 listopada 2011 roku. Powyższy dokument wprowadza pewne rozwiązania, które mają za zadanie dookreślić pewne sytuacje np par. 45 pkt 1. gdzie to uznaje się urodzenie dziecka za powód przyznania zapomogi, szczególnie interesujące jest to w kontekście rozumienia przypadkowości i przejściowości zaistniałej trudnej sytuacji materialnej studenta.

Decyzje, które są wysyłane do studentów zawierają wszystkie elementy przewidziane w Kodeksie Postępowania Administracyjnego.

Studenci podczas spotkania bardzo chwalili pracę komisji stypendialnej, podkreślając kompetencje pracujących w niej osób, ale również bardzo sprawny przepływ informacji. Studenci są zadowoleni z wysokości świadczeń pomocy materialnej jakie można otrzymać.

Żacy otrzymują każdorazowo decyzję o przyznaniu bądź nie przyznaniu świadczenia w formie pisemnej, a świadczenia przelewane na ich konta osobiste zawsze są w terminie, zdarzyło się nawet, iż pieniądze były wcześniej na koncie, niż student otrzymał decyzję pisemną o jego otrzymaniu.

Studenci wizytowanego kierunku mają możliwość indywidualizacji toku studiów poprzez wybór przedmiotów fakultatywnych, języka obcego. Studenci ocenianego kierunku uważają, że oferowana pula przedmiotów jest wystarczająca i odpowiednia w stosunku do ich potrzeb edukacyjnych. Jedynie wobec zajęć z języka obcego pojawiły się negatywne uwagi, które miały związek z poziomem nauczania. Studenci na początku studiów deklarowali poziom kształcenia językowego na B1, omawiali i przerabiali materiał na B1, prowadzący zajęcia nie poinformował studentów na początku cyklu dydaktycznego o obowiązku zdania egzaminu certyfikacyjnego na poziomie B2, który jest nieco wyższym poziomem biegłości językowej.

Dostępność prowadzących zajęcia na konsultacjach w przypadku studentów stacjonarnych i niestacjonarnych nie wzbudza zastrzeżeń. Studenci podczas spotkań z zespołem oceniającym odnieśli się do tej kwestii niezwykle pozytywnie. Dyżury praktycznie nigdy nie są odwoływane, a prowadzący w przypadku, gdy musi na chwilę wyjść z gabinetu zostawia stosowną informację.

Studenci obecni na spotkaniach (zarówno na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych) reprezentowali II rok studiów licencjackich, dlatego też trudno było im się odnieść do tematyki seminariów dyplomowych dostępnych na kierunku. Wyrazili za to przekonanie, i przekazali odczucia starszych kolegów, iż oferta seminariów jest na tyle bogata, by każdy mógł znaleźć coś odpowiedniego. Wedle ich wiedzy i informacji, nie są w żaden sposób odgórnie narzucane tematy prac dyplomowych, a wybór promotorów prac jest na tyle szeroki, że można bez problemu poruszyć w pracy interesujący studenta aspekt studiowanej dziedziny.

Studenci obecni na spotkaniach z zespołem oceniającym, w znakomitej większości nie uczestniczyli aktywnie w studenckim ruchu naukowym i nie brali udziału w pracach koła naukowego działającego na kierunku. Jednak przekazali, że ich znajomi, którzy aktywnie uczestniczą w pracach koła są zadowoleni z jego funkcjonowania, a opiekun koła jest sprawnym organizatorem prac koła i pomaga wcielać w życie projekty studentów działających w ramach koła. Ponadto studenci stacjonarni podczas spotkania bardzo byli zainteresowani systemem punktowania artykułów naukowych i publikacji studenckich. Przyznali również, że mieli okazję współtworzyć, bądź samodzielnie napisać publikację. Studenci odnieśli się pozytywnie do kwestii kontaktów z wykładowcami, także podczas konsultacji, które odbywają się regularnie, i tylko sporadycznie są odwoływane. Uważają, że bezpośredni kontakt na linii student-wykładowca, bardzo sprzyja zgłębianiu wiedzy. Studenci zadeklarowali, że sporadycznie korzystają z uczelnianej biblioteki. Potrzebną literaturę i materiały dydaktyczne otrzymują najczęściej bezpośrednio od prowadzących zajęcia.

Praca dziekanatu została oceniona pozytywnie. Godziny pracy i działalność dziekanatu została doceniona przez studentów. Studenci, uważają, że wszelkie sprawy załatwiane są bez zbędnej zwłoki i ze zrozumieniem wobec studentów. Zaś pracownicy chętnie służą radą i pomocą w problematycznych kwestiach.

Studenci bardzo pozytywnie odnieśli się do kwestii współpracy z władzami wydziału. Studenci bardzo doceniają bezpośredni kontakt z władzami, który pozytywnie wpływa na studiowanie. Dzięki łatwej komunikacji w relacji student – uczelnia, władze mają możliwość szybkiego reagowania na pojawiające się problemy.

Samorząd działający w obrębie jednostki nie przejawia zbyt dużej aktywności zarówno jako organ przedstawicielski studentów, jak i animator kultury studenckiej. Jedynie

pojedynczy przedstawiciele studentów uczestniczą w posiedzeniach Rady Wydziału. W składzie Rady Wydziału nie ma żadnego studenta wizytowanego kierunku. Przedstawicielka studentów wizytowanego kierunku bierze udział w spotkaniach związanych z jakością kształcenia i wchodzi w skład zespołu zajmującego się tym zagadnieniem. Samorząd studencki nie jest rozpoznawalny przez studentów akredytowanego kierunku. Studenci potrafiliby powiedzieć, czy osoba mijana na korytarzu jest w samorządzie, jednak nie wiedzą jak się przedstawiciele studentów nazywają. Studenci wizytowanego kierunku utożsamiają samorząd studencki jedynie z organizowaniem zbiórek charytatywnych. Podczas wizytacji zespół oceniający nie miał okazji spotkać się z samorządem studenckim.

Władze jednostki pozytywnie odniosły się do pracy samorządu studenckiego. Władze jednostki poinformowały, że Samorząd musi każdorazowo zwracać się z prośbą do władz o finansowanie planowanego przez nich wydarzenia.

Studenci w trakcie spotkania z zespołem oceniającym wyrazili pogląd, że wydział stara się im pomóc w organizacji praktyk, pomimo tego wolą sami sobie znaleźć miejsce praktyk. W zależności od instytucji, w której te praktyki przebiegały, ich ocena była różna, choć wśród zebranych przeważała opinia, że jest to skuteczna metoda zdobywania wiedzy praktycznej z zakresu studiowanej dziedziny. Znacznej części studentów obecnych na spotkaniu była bliżej nieznaną działalnością uczelnianego biura karier. Pojedyncze osoby korzystały z jego oferty szkoleniowej. Studenci stwierdzili, że do tej pory nie musieli z niego korzystać, gdyż mają jeszcze czas, by rozpocząć poszukiwania pracy.

Spotkanie studentów z zespołem oceniającym było okazją do wyrażenia opinii na temat studiów i samej uczelni. Jako największą zaletę studenci wymienili świetny kontakt z prowadzącymi zajęcia, system przyznawania stypendiów oraz program studiów, który w ich opinii świetnie łączy część teoretyczną z praktyczną. Wśród problemów wymienione zostały: brak możliwości kontynuowania studiów na tym samym kierunku na uzupełniających studiach magisterskich, brak języka specjalistycznego w przypadku nauki języka angielskiego, oraz problemy związane ze zdaniem egzaminu certyfikacyjnego z języka obcego.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego - *znacząco*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 7.1) Zasady rekrutacji na studia I stopnia nie mają charakteru sformalizowanego i nie odbiegają od ogólnie stosowanych.**
- 7.2) System oceny osiągnięć studentów nie jest zorientowany na proces uczenia się ponieważ studenci w trakcie spotkania z zespołem oceniającym przyznali, że korzystają z bibliotek sporadycznie, poinformowali, że do większości egzaminów i zaliczeń uczą się jedynie z notatek z zajęć, ponieważ wiedza zdobyta podczas ćwiczeń i wykładów jest wystarczająca do zaliczenia przedmiotów.**
- 7.2) Studenci mało korzystają z możliwości wyjazdów z uwagi na finanse i barierę językową w przypadku wyjazdów zagranicznych. Natomiast punktacja ECTS studentom niestacjonarnym kojarzy się z ewentualną wysokością opłaty za wpis warunkowy na kolejny cykl dydaktyczny.**
- 7.3) Studenci bardzo pozytywnie odnieśli się do kwestii współpracy z władzami wydziału. Przyznawanie świadczeń pomocy materialnej odbywa się zgodnie z Regulaminem**

8. Stosowanie na ocenianym kierunku studiów wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zorientowanego na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia

8.1). Ocena działań zmierzających do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Ocena przejrzystości struktury zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów, a także systematyczności i kompleksowości przeprowadzanych ocen i analiz osiągniętych efektów kształcenia, stanowiących podstawę doskonalenia programu kształcenia tj. efektów kształcenia, programu studiów oraz metod jego realizacji;

W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie system zapewnienia jakości kształcenia został ustalony i zatwierdzony Uchwałą nr 37/2008-2009 Senatu z dnia 24 kwietnia 2009 r. w sprawie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w UP w Lublinie. Uchwała ta określiła politykę oraz procedury zapewnienia jakości, zatwierdzanie, monitoring oraz okresowy przegląd programów i ich efektów, oceny studentów, zapewnienie jakości kadry dydaktycznej, zasoby wspomagające naukę studentów, a także zasady publikowania wyników ewaluacji. Uchwała ta przewiduje również powołanie wydziałowych Komisji ds. oceny jakości kształcenia, których zadaniem miało być gromadzenie, analizowanie informacji i formułowanie wniosków dotyczących zapewnienia jakości kształcenia oraz rad programowych kierunków studiów, których zadaniem miała być dbałość o właściwą realizację i wysoki poziom procesu kształcenia.

Wykonując postanowienia tej uchwały na Wydziale Agrobiotechnologii powołane zostały w dniu 16 września 2009 r. Rady Programowe Kierunków Studiów (w tym dla kierunku *ekonomia*) oraz Komisja ds. Oceny Jakości Kształcenia. Na Wydziale gromadzona jest dokumentacja potwierdzająca funkcjonowanie tych organów (protokoły z posiedzeń tych zespołów).

Wyniki analizy danych przez te gremia powinny być dyskutowane przez Radę Wydziału, z uwzględnieniem wyników ankietyzacji prowadzonej wśród studentów i hospitacji zajęć dydaktycznych przez kierowników przedmiotów i kierowników katedr. Ponadto w celu bieżącego monitoringu procesu dydaktycznego Dziekan powinien organizować 2 do 3 razy w semestrze spotkania ze starostami lat i samorządem studentów. W dokumentacji Wydziału brak informacji na temat organizowania przez Dziekana takich spotkań i ich efektów.

Zespołowi Oceniającemu zostały przedstawione wyniki ankiety przeprowadzonej wśród studentów kierunku *ekonomia* dla wszystkich lat studiów. Ankieta dotyczyła oceny jakości prowadzonych zajęć na kierunku *ekonomia*. Dla kierunku *ekonomia* została również przeprowadzona (styczeń 2012) ankieta dotycząca struktury godzin poświęcanych przez studentów na poszczególne przedmioty. Wyniki tej ankiety mogą być pomocne przy określaniu struktury nakładu czasu pracy studenta i przypisaniu punktów ECTS do poszczególnych przedmiotów.

W bieżącym r.a. przeprowadzone były również hospitacje zajęć dydaktycznych przez Kierownika Katedry. Na większości arkuszy hospitacji (7 sztuk) znajduje się komentarz do oceny i uzasadnienie, szczególnie w przypadku, gdy któreś z kryteriów nie miało najwyższej oceny. Kryteria tych arkuszy zostały dobrane właściwie.

Poprzez ankietowanie studentów i hospitację zajęć zbierana jest informacja m.in. o jakości prowadzonych zajęć. Dalsze prace nad doskonaleniem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz przystosowaniem do KRK powinny doprowadzić do systematyczności stosowania opracowanych już narzędzi (m.in. ankiety) i zintegrowanie ich wyników z systemem formułowania i doskonalenia efektów kształcenia i jakości prowadzonych zajęć.

Brak jest również na Wydziale dokumentów dotyczących stosowanego systemu upowszechniania informacji na temat wyników monitorowania procesu kształcenia i uzyskanych efektów kształcenia.

Aktualnie na mocy Uchwały Senatu z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie wdrożenia w UP w Lublinie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, Wydział Agrobiotechnologii podejmuje prace nad dostosowaniem planów i programów kształcenia na ocenianym kierunku do przepisów obowiązujących w tym zakresie.

2). *Ocena udziału interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia i działań podejmowanych przez jednostkę, mających aktywizować uczestników i beneficjentów procesu kształcenia do podnoszenia jego jakości.*

W procesie kształcenia na kierunku ekonomia udział interesariuszy zewnętrznych jest bardzo mały. Jedynie kontakty w organizacji praktyk studenckich pozwalają sadzić, że wywierają one pozytywny wpływ na podnoszenie jakości kształcenia. Brak sformalizowanych kontaktów z absolwentami (bardzo młody kierunek).

Studenci wizytowanego kierunku podczas spotkania z zespołem oceniającym poinformowali, iż pierwsze ankiety oceniające zajęcia dydaktyczne wypełniali w grudniu 2011 roku, kiedy to oceniali zajęcia z poprzedniego cyklu dydaktycznego – roku akademickiego 2010/2011. Zaznaczyli również, że nie interesują ich wyniki przeprowadzonej ewaluacji zajęć dydaktycznych oraz prowadzących zajęcia. Uznają, iż takie informacje nie będą im potrzebne w procesie kształcenia. Władze na pytanie czemu przyjęto taki system przeprowadzania ankietyzacji – w kolejnym cyklu dydaktycznym za poprzedni, poinformowały, że są dopiero na początkowym etapie wdrażania ankietyzacji.

Tabela nr 1. Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia (odrębnie dla każdego poziomu kompetencji).

Zakładane efekty kształcenia	program i plan studiów	kadra	infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	działalność naukowa	działalność międzynarodowa	organizacja kształcenia
Wiedza	+/-	+/-	+	+/-	–	+
Umiejętności	+/-	+/-	+	+/-	–	+
Kompetencje społeczne	+/-	+/-	+	+/-	–	+

- + - **pozwała na pełne osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia
- +/- - **budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia
- - **nie pozwala na osiągnięcie** zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego - *znacząco*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 8.1) W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie istnieje system zapewnienia jakości zatwierdzony Uchwałą Senatu nr 37/2008-2009 z dnia 24 kwietnia 2009 r., ale brak jest na Wydziale Agrobiotechnologii efektów w postaci określenia procedur zapewnienia jakości, zatwierdzania, monitorowania oraz okresowego przeglądania programów i ich efektów, oceny ankietowej kadr dydaktycznej, a także zasad publikowania wyników ewaluacji.
- 8.2) W procesie kształcenia na kierunku *ekonomia* udział interesariuszy zewnętrznych jest bardzo mały. Udział interesariuszy wewnętrznych jest właściwy.

9.Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	Niedostatecznie
1. koncepcja rozwoju kierunku			X		
2. cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji			X		
3. program studiów			X		
4. zasoby kadrowe				X	
5. infrastruktura dydaktyczna		X			
6. prowadzenie badań naukowych			X		
7. system wsparcia studentów w procesie uczenia się			X		
8. wewnętrzny system zapewnienia jakości			X		

Na Wydziale Agrobioinżynierii należałoby zintensyfikować pracę nad wdrożeniem w życie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości, ponieważ jego ramy formalno-prawne są dopiero zapoczątkowane przez uchwały Senatu.

Miejsce kierunku *ekonomii* na Wydziale Agrobioinżynierii jest drugo, albo nawet trzecioplanowe, co wynika z małej łączności programu (specjalność: handel) z głównymi kierunkami badawczymi Wydziału (uprawnieniami doktorskimi i habilitacyjnymi). Brak misji i strategii Wydziału powoduje, że ocena spójności kształcenia ekonomistów nie jest silna, a dodatkowo niski poziom rekrutacji pogłębia wnioski o małych perspektywach rozwoju tego kierunku.

W odpowiedzi na raport z wizytacji Władze Uczelni przedstawiły wyjaśnienia dotyczące zastrzeżeń sformułowanych przez Zespół Oceniający, opisały już podjęte i planowane działania naprawcze odnoszące się do uchybień wskazanych w tym raporcie, w związku z powyższym dokonano powtórnej analizy spełnienia kryteriów oceny programowej, której wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
koncepcja rozwoju kierunku			X		
cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
program studiów		X			
zasoby kadrowe		X			
infrastruktura dydaktyczna		X			
przewodzenie badań naukowych ¹			X		
system wsparcia studentów w procesie uczenia się			X		
wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

